

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 29. junija 2023 *

„Predhodno odločanje – Skupna politika na področju azila in subsidiarne zaščite – Direktiva 2004/83/ES – Minimalni standardi glede pogojev za priznanje statusa begunca ali statusa subsidiarne zaščite – Člen 4(1), drugi stavek – Sodelovanje države članice s prosilcem pri obravnavanju upoštevni elementov prošnje – Obseg – Splošna verodostojnost prosilca – Člen 4(5)(e) – Merila za ocenjevanje – Skupni postopki za priznanje mednarodne zaščite – Direktiva 2005/85/ES – Ustrezna obravnava – Člen 8(2) in (3) – Sodni nadzor – Člen 39 – Obseg – Procesna avtonomija držav članic – Načelo učinkovitosti – Razumni rok za izdajo odločbe – Člena 23(2) in 39(4) – Posledice morebitne kršitve“

V zadevi C-756/21,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo High Court (višje sodišče, Irska) z odločbo z dne 23. novembra 2021, ki je na Sodišče prispela 9. decembra 2021, v postopku

X

proti

International Protection Appeals Tribunal,

Minister for Justice and Equality,

Ireland,

Attorney General,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi A. Arabadjiev (poročevalec), predsednik senata, P. G. Xuereb, T. von Danwitz, A. Kumin, sodniki, in I. Ziemele, sodnica,

generalni pravobranilec: M. Szipunar,

sodna tajnica: C. Strömholm, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 16. novembra 2022,

* Jezik postopka: angleščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za X B. Burns, solicitor, H. Hofmann, Rechtsanwalt, in P. O’Shea, BL,
- za International Protection Appeals Tribunal Minister for Justice and Equality, Ireland in The Attorney General M. Browne, C. Aherne in A. Joyce, agenti, skupaj s C. Donnelly, SC, E. Doyle, BL, in A. McMahon, BL,
- za nemško vlado J. Möller in A. Hoesch, agenta,
- za nizozemsko vlado M. K. Bulterman in J. M. Hoogveld, agenta,
- za Evropsko komisijo A. Azéma in L. Grønfeldt, agentki,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 16. februarja 2023

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(1) in (5)(e) Direktive Sveta 2004/83/ES z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 7, str. 96) ter člena 8(2) in (3), člena 23(1) in člena 39(4) Direktive Sveta 2005/85/ES z dne 1. decembra 2005 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah (UL 2005, L 326, str. 13).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med X in, prvič, International Protection Appeals Tribunal (pritožbeno sodišče za mednarodno zaščito, Irska) (v nadaljevanju: IPAT), drugič, Minister for Justice and Equality (minister za pravosodje in enakost, Irska), tretjič, Irsko in, četrtič, Attorney General (generalni državni tožilec, Irska) (v nadaljevanju skupaj: IPAT in drugi), ker je IPAT zavrnilo pritožbe X zoper zavrnitev njegovih prošenj za azil in subsidiarno zaščito.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2004/83

- 3 Direktiva 2004/83 je bila nadomeščena in razveljavljena z Direktivo 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite (UL 2011, L 337, str. 9). Ker pa Irska ni sodelovala pri sprejetju zadnjenavedene direktive in ker ta zanjo ni zavezujoča, se Direktiva 2004/83 za to državo članico še naprej uporablja.

4 Člen 2(a), (d), (e), (f), (g) in (k) Direktive 2004/83 vsebuje te opredelitve:

„V tej direktivi:

(a) ‚mednarodna zaščita‘ pomeni status begunca in status subsidiarne zaščite, kot sta opredeljena v točkah (d) in (f);

[...]

(d) ‚status begunca‘ pomeni priznanje državljana tretje države ali osebe brez državljanstva kot begunca s strani države članice;

(e) ‚oseba, upravičena do subsidiarne zaščite‘ pomeni državljana tretje države ali osebo brez državljanstva, ki ni opredeljena kot begunec, a je bilo v zvezi z njim dokazano, da obstajajo utemeljeni razlogi za prepričanje, da bi se zadevna oseba, če bi se vrnila v izvorno državo, ali v primeru osebe brez državljanstva, v prejšnjo državo stalnega prebivališča, soočila z utemeljenim tveganjem, da utrpi resno škodo, kot je opredeljena v členu 15, in za katero se člen 17(1) in (2) ne uporablja, in ki zaradi takega tveganja noče izkoristiti zaščite te države;

(f) ‚status subsidiarne zaščite‘ pomeni priznanje državljana tretje države ali osebe brez državljanstva kot osebe, upravičene do subsidiarne zaščite, s strani države članice;

(g) ‚prošnja za mednarodno zaščito‘ pomeni prošnjo državljana tretje države ali osebe brez državljanstva za zaščito s strani države članice, ki se lahko razume kot prošnja za status begunca ali subsidiarne zaščite, in ki ne zahteva izrecno druge vrste zaščite izven področja uporabe te direktive, za katero se lahko zaprosi posebej;

[...]

(k) ‚izvorna država‘ pomeni državo/države, katerih državljan je oseba, pri osebah brez državljanstva pa nekdanjo državo/države običajnega prebivališča“.

5 Člen 4 te direktive določa:

„1. Države članice lahko naložijo prosilcu dolžnost, da čim prej predloži vse potrebne elemente za utemeljitev prošnje za mednarodno zaščito. Dolžnost države članice je, da v sodelovanju s prosilcem obravnava ustrezne elemente prošnje.

2. Elementi iz odstavka 1 so izjave prosilca in vsa dokumentacija, s katero razpolaga prosilec, glede svoje starosti, porekla, vključno s poreklom ustreznih sorodnikov, identitete, državljanstva(-ev), nekdanje(-ih) držav(e) in kraja(-ev) stalnega prebivališča, prejšnjih prošenj za azil, prepotovanih poti, osebnih in potnih listih ter razlogov za prošnjo za mednarodno zaščito.

3. Obravnava prošnje za mednarodno zaščito se izvede v vsakem posameznem primeru posebej in upošteva naslednje:

(a) vsa ustrezna dejstva, ki se nanašajo na izvorno državo v času odločanja o prošnji, vključno z zakoni in predpisi izvirne države in načinom njihovega izvajanja;

- (b) ustrezne izjave in dokumentacijo, ki jo predloži prosilec, vključno z informacijami o tem, ali je prosilec podvržen ali izpostavljen preganjanju ali resni škodi;
- (c) individualni položaj in osebne okoliščine prosilca, vključno z dejavniki, kot so poreklo, spol in starost, za oceno dejstva, ali bi na podlagi prosilčevih osebnih okoliščin dejanja, ki jim je bil prosilec izpostavljen ali bi jim bil lahko izpostavljen, pomenila preganjanje ali resno škodo;

[...]

4. Dejstvo, da je prosilec že bil izpostavljen preganjanju ali mu je že bila povzročena resna škoda ali se mu je s takšnim preganjanjem ali škodo neposredno grozilo, je resen znak prosilčevega utemeljenega strahu pred preganjanjem ali utemeljenim tveganjem resne škode, razen če obstajajo utemeljeni razlogi za prepričanje, da se takšno preganjanje ali resna škoda ne bo ponovila.

5. Kadar države članice uporabljajo načelo, po katerem je dolžan prošnjo za mednarodno zaščito utemeljiti prosilec, in kadar vidiki izjav prosilca niso utemeljeni z dokumentarnimi ali drugimi dokazi, teh vidikov ni treba potrditi, kadar so izpolnjeni naslednji pogoji:

- (a) prosilec se je kar najbolj potrudil za utemeljitev svoje prošnje;
- (b) vsi ustrezni elementi, ki so na voljo prosilcu, so bili predloženi, glede morebitne odsotnosti drugih ustreznih elementov pa je bila podana zadovoljiva razlaga;
- (c) ugotovljeno je, da so prosilčeve izjave skladne in verjetne ter ne nasprotujejo dostopnim specifičnim in splošnim informacijam, povezanim s prosilčevim primerom;
- (d) prosilec je zaprosil za mednarodno zaščito kakor hitro je bilo to mogoče, razen če lahko prosilec izkaže utemeljen razlog, zakaj tega ni storil; in
- (e) ugotovljena je bila splošna verodostojnost prosilca.“

6 Člen 15(c) navedene direktive določa:

„Resna škoda zajema:

[...]

- (c) resno in individualno grožnjo za življenje ali osebnost civilista zaradi samovoljnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada.“

Direktiva 2005/85

7 Direktiva 2005/85 je bila nadomeščena iz razveljavljena z Direktivo 2013/85/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite (UL 2013, L 180, str. 60). Ker pa Irska ni sodelovala pri sprejetju zadnjenavedene direktive in ker ta zanjo ni zavezujoča, se Direktiva 2005/85 za to državo članico še naprej uporablja.

8 V uvodni izjavi 11 Direktive 2005/85 je navedeno:

„V interesu držav članic in prosilcev za azil je, da se o prošnjah za azil odloči kakor hitro je to mogoče. Države članice obravnavanje prošenj za azil organizirajo po lastni presoji, tako da lahko v skladu z nacionalnimi potrebami in ob upoštevanju standardov te direktive dajo prednost posamezni prošnji ali pospešijo postopek v zvezi z njo.“

9 Člen 2, od (a) do (e), te direktive vsebuje naslednje opredelitve:

„V tej direktivi:

[...]

- (b) ‚prošnja‘ ali ‚prošnja za azil‘ pomeni prošnjo, ki jo vloži državlján tretje države ali oseba brez državljanstva in ki jo je mogoče razumeti kot prošnjo za mednarodno zaščito s strani države članice v okviru [Konvencije o statusu beguncev, podpisane v Ženevi 28. julija 1951 (*Recueil des traités des Nations unies*, zvezek 189, str. 137, št. 2545 (1954)), kakor je bila dopolnjena s Protokolom o statusu beguncev, sklenjenim v New Yorku 31. januarja 1967]. Vsaka prošnja za mednarodno zaščito se šteje za prošnjo za azil, razen če zadevna oseba izrecno ne zaprosi za drugačno obliko zaščite, za katero je mogoče zaprositi ločeno;
- (c) ‚prosilec‘ ali ‚prosilec za azil‘ pomeni državljána tretje države ali osebo brez državljanstva, ki je vložila prošnjo za azil v zvezi s katero še ni bila izdana dokončna odločba;
- (d) ‚dokončna odločba‘ pomeni odločbo o tem, ali se državljánu tretje države ali osebi brez državljanstva prizna status begunca na podlagi Direktive 2004/83/ES, in zoper katero ni več možno pravno sredstvo v okviru Poglavlja V te direktive ne glede na to, ali je do odločbe na podlagi tega pravnega sredstva prosilec dovoljeno, da ostanejo v zadevnih državah članicah, ob upoštevanju Priloge III te direktive;
- (e) ‚organ za presojo‘ pomeni kateri koli parasodni ali upravni organ v državi članici, ki je odgovoren za obravnavanje prošenj za azil in je pristojen izdajati odločbe na prvi stopnji, ob upoštevanju Priloge I“.

10 Člen 8(2) in (3) navedene direktive določa:

„2. Države članice zagotovijo, da organ za presojo izdaja odločbe v zvezi s prošnjami za azil na podlagi ustreznega obravnavanja. Države članice zato zagotovijo, da:

- (a) se prošnje obravnavajo in odločbe izdajajo posamično ter na objektivni in nepristranski način;
- (b) se iz različnih virov, kot npr. od Urada visokega komisarja ZN za begunce (UNHCR), pridobijo točni in ažurni podatki o splošnih razmerah, ki vladajo v izvornih državah prosilcev za azil, in po potrebi v državah, skozi katere so potovali, ter da so ti podatki dostopni osebju, odgovornemu za obravnavanje prošenj in odločanje;
- (c) ima osebje, ki obravnava prošnje in odloča, potrebno znanje o ustreznih standardih na področju azilnega in begunskega prava.

3. Organi iz Poglavlja V imajo prek organa za presojo ali prosilca ali kako drugače dostop do splošnih podatkov iz odstavka 2(b), ki so potrebni za opravljanje njihovih nalog.“

11 Člen 23(1) in (2) te direktive določa:

„1. Države članice obravnavajo prošnje za azil v postopku obravnavanja, ki je v skladu s temeljnimi načeli in jamstvi iz Poglavlja II.

2. Države članice zagotovijo, da se takšen postopek zaključi v najkrajšem možnem času, ne da bi to vplivalo na ustreznost in celovitost obravnavanja.

Če v roku šestih mesecev ni mogoče odločiti o prošnji, države članice zagotovijo, da se zadevnega prosilca:

(a) bodisi obvesti o zamudi;

(b) bodisi se ga na njegovo zahtevo obvesti o roku, v katerem lahko pričakuje odločbo v zvezi s svojo prošnjo. Takšno obvestilo države članice ne zavezuje nasproti prosilcu, da bo izdala odločbo v tem roku.“

12 Člen 28(1) Direktive 2005/85 določa:

„Brez poseganja v člena 19 in 20 lahko države članice štejejo prošnjo za azil za neutemeljeno le, če je organ za presojo ugotovil, da prosilec ne izpolnjuje pogojev za status begunca v skladu z Direktivo 2004/83/ES.“

13 Člen 39(1)(a) in (4) Direktive 2005/85 določa:

„1. Države članice zagotovijo, da ima prosilec za azil pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem zoper:

(a) odločbo, izdano v zvezi z njegovo prošnjo za azil [...]

[...]

4. Države članice lahko določijo roke, v katerih mora sodišče v skladu z odstavkom 1 preučiti odločbe organa za presojo.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

14 X je pakistanski državljani, ki je na Irsko vstopil 1. julija 2015, potem ko je v obdobju od leta 2011 do leta 2015 prebival v Združenem kraljestvu, kjer ni vložil prošnje za mednarodno zaščito.

15 X je 2. julija 2015 na Irskem vložil prošnjo za priznanje statusa begunca. Ta prošnja, ki je sprva temeljila na lažnem elementu, ki ga je X na prvem zaslišanju preklinal, se je opirala na dejstvo, da se je znašel v neposredni bližini eksplozije bombe med terorističnim incidentom na pogrebu v Pakistanu, v katerem je umrlo približno 40 ljudi, med njimi dve osebi, ki ju je poznal. Trdi, da ga je ta dogodek globoko prizadel, tako da se boji živeti v Pakistanu in se boji, da bi utrpel resno

škodo, če bi ga poslali nazaj. Trdi, da trpi za anksioznostjo, depresijo in motnjami spanja. Refugee Applications Commissioner (urad komisarja, pristojnega za prošnje beguncev, Irska) je navedeno prošnjo zavrnil z odločbo z dne 14. novembra 2016.

- 16 X je 2. decembra 2016 zoper to odločbo vložil pritožbo pri Refugee Appeals Tribunal (pritožbeno sodišče za begunce, Irska). Postopek v zvezi s to pritožbo je bil prekinjen zaradi zakonodajnih sprememb, do katerih je prišlo 31. decembra 2016, ko je začel veljati International Protection Act 2015 (zakon o mednarodni zaščiti iz leta 2015), s katerim so bili poenoteni različni postopki, ki so bili pred tem predvideni na področju mednarodne zaščite, prav tako pa sta bila med drugim ustanovljena International Protection Office (urad za mednarodno zaščito, Irska, v nadaljevanju: IPO) in IPAT.
- 17 X je 13. marca 2017 vložil prošnjo za subsidiarno zaščito. Tudi zoper zavrnitev te prošnje s strani IPO je bila 29. februarja 2018 pri IPAT vložena pritožba.
- 18 IPAT je z odločbo z dne 7. februarja 2019 obe pritožbi zavrnilo.
- 19 X je 7. aprila 2019 pri High Court (višje sodišče, Irska) vložil pritožbo, s katero je predlagal razveljavitev te odločbe IPAT.
- 20 V utemeljitev te pritožbe navaja, prvič, da je IPAT uporabilo nepopolne in zastarele informacije o državi izvora, in sicer iz let od 2015 do 2017, tako da ni upoštevalo razmer v Pakistanu v času sprejetja odločbe z dne 7. februarja 2019. Poleg tega naj IPAT ne bi ustrezno preučilo informacij, ki jih je imelo na voljo.
- 21 Drugič, rok za odločitev o prošnji z dne 2. julija 2015 naj bi bil očitno nerazumen ter naj bi kršil načelo učinkovitosti, člen 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) in minimalne postopkovne standarde, določene z Direktivo 2005/85.
- 22 Tretjič, IPAT naj bi bilo obveščeno o duševnem stanju X, vendar naj ne storilo nič, da bi si zagotovilo vse potrebne dokaze, da bi lahko pravilno odločilo o prošnjah. Zlasti naj bi moralo IPAT zahtevati forenzično izvedensko mnenje, ki se običajno uporablja za utemeljitev prošnje za azil osebe, ki je bila podvržena mučenju, ali drugo izvedensko mnenje o njenem duševnem zdravju.
- 23 Četrtič, kar zadeva še druge elemente, pomembne za prošnjo X, naj se zanj ne bi uporabilo načelo in *dubio pro reo*, čeprav njegovo duševno stanje ni bilo ustrezno ugotovljeno in upoštevano. Tako naj pomembni elementi njegove utemeljitve ne bi bili preverjeni oziroma upoštevani, prav tako pa naj ne bi bilo nobenega sodelovanja med njim in pristojnimi organi, zlasti ne v zvezi z navedenim forenzičnim izvedenskim mnenjem.
- 24 Petič, v okoliščinah zadeve, za katere je značilno, da je prosilec priznal, da je bila predhodna različica zatrjevanih dogodkov neresnična, in da obstaja vsaj možnost, da ima prosilec težave z duševnim zdravjem, naj bi bilo nerazumno sklepati, da X ni mogoče verjeti v zvezi s ključnimi vidiki njegove utemeljitve.
- 25 V zvezi s tem High Court (višje sodišče), najprej, opozarja, da IPAT ni pridobilo posodobljenih informacij o državi izvora niti forenzičnega izvedenskega mnenja. Vendar pa se sprašuje, ali je bilo IPAT v skladu s pravom Unije dolžno pridobiti takšno izvedensko mnenje in ali je združljivo s pravom Unije, da mora X na podlagi nacionalnega prava za to, da bi dosegel razveljavitev odločbe IPAT, poleg tega dokazati, da mu je zaradi te opustitve nastala škoda.

- 26 Dalje, predložitveno sodišče se sprašuje, kakšne posledice mora izpeljati iz dejstva, da so od vložitve prošnje 2. julija 2015 do sprejetja odločbe IPAT 7. februarja 2019 minila več kot tri leta in šest mesecev, kar bi lahko štelo za nerazumno dolg rok za odločitev.
- 27 Nazadnje, to sodišče dvomi o tem, da bi lahko samo ena lažna izjava, ki jo je X pojasnil, preden jo je ob prvi priložnosti preklical, zadostovala za utemeljitev izpodbijanja splošne verodostojnosti X.
- 28 V teh okoliščinah je High Court (višje sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali je v primeru, ko je v zvezi s prošnjo za subsidiarno zaščito prišlo do popolne kršitve dolžnosti sodelovanja, kot je opisana v točki 66 sodbe M (C-277/11, EU:C:2012:744), obravnavanju te prošnje ‚odvze[t] polni učinek‘ v smislu sodbe Komisija/Nemčija (C-137/14, EU:C:2015:683)?
 2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen: ali bi moral zaradi navedene kršitve dolžnosti sodelovanja prosilec neposredno biti upravičen do razveljavitve odločbe?
 3. Če je odgovor na drugo vprašanje nikalen: kdo, po potrebi, nosi dokazno breme, da bi bila odločba o zavrnitvi lahko drugačna, če bi avtor odločbe o zavrnitvi ustrezno sodeloval?
 4. Ali je s tem, da o prošnji za mednarodno zaščito ni odločeno v razumnem roku, prosilec upravičen do tega, da se odločba [o zavrnitvi], ko je izdana, razveljavi?
 5. Ali je zaradi časa, potrebnega za izvedbo spremembe veljavnega okvira azilne zaščite v državi članici, ta država članica odvezana izvajanja sistema mednarodne zaščite, ki bi zagotovil, da bi bila odločitev o prošnji za tako zaščito sprejeta v razumnem roku?
 6. Ali je avtor odločbe [o mednarodni zaščiti] – če nima zadostnih dokazov o duševnem zdravju prosilca, obstajajo pa določeni dokazi, da ima prosilec morda take težave – pred končno odločitvijo v skladu z dolžnostjo sodelovanja, navedeno v zadevi M (C-277/11, točka 66), ali tudi sicer dolžan opraviti nadaljnje poizvedbe oziroma ali je dolžan storiti kar koli drugega?
 7. Ali je, kadar država članica izvaja svojo dolžnost [obravnavanja ustreznih elementov prošnje] iz člena 4(1) Direktive [2004/83], dovoljeno enostavno ugotoviti, da prosilec na splošno ni verodostojen zaradi ene laži, ki jo je pojasnil in umaknil ob prvi poznejši priložnosti, ki je bila razumno na voljo?“

Postopek pred Sodiščem

- 29 Predložitveno sodišče je predlagalo, naj se zadeva obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja iz člena 23a Statuta Sodišča Evropske unije in člena 107 Poslovnika Sodišča.
- 30 Sodišče je 17. decembra 2021 na predlog sodnika poročevalca in po opredelitvi generalnega pravobranilca odločilo, da temu predlogu ni treba ugoditi, ker to sodišče ni predložilo nobenega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče ugotoviti, da bi bilo treba o tej zadevi nujno odločiti. Navedeno sodišče zlasti ni navedlo, da je X v priporu, niti ni *a fortiori* navedlo razlogov, zaradi katerih bi bili lahko odgovori Sodišča odločilni za morebitno izpustitev te osebe.

Vprašanja za predhodno odločanje

Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 31 Na prvem mestu, IPAT in drugi poudarjajo, da v nasprotju s tem, kar je mogoče razbrati iz besedila prvega vprašanja, predložitveno sodišče ni niti ugotovilo popolne kršitve dolžnosti sodelovanja, ki jo imajo pristojni organi, niti je na podlagi dejanskega stanja v tej zadevi ne bi moglo ugotoviti. To vprašanje naj bi bilo zato hipotetično in Sodišče naj bi bilo poleg tega z njim pozvano, naj sprejme ključno odločitev o dejanskem stanju zadeve v glavni stvari, za kar naj ne bi bilo pristojno. Takšne ugotovitve naj bi enako vplivale na drugo in tretje vprašanje, saj sta tesno povezani s prvim vprašanjem.
- 32 Na drugem mestu, tudi četrto in peto vprašanje naj bi bili hipotetični, saj High Court (višje sodišče) ni ugotovilo kršitve obveznosti, da se odloči v razumnem roku.
- 33 Na tretjem mestu, odgovor na šesto vprašanje naj ne bi bil potreben, ker je IPAT upoštevalo zdravniške dokaze, ki jih je predložil X, ne da bi jih izpodbijalo.
- 34 Na četrtem mestu, sedmo vprašanje naj bi bilo hipotetično, saj naj bi X pojasnil, da ne izpodbija ugotovitev IPAT v zvezi s svojo verodostojnostjo in da priznana laž – v nasprotju s tem, kar naj bi izhajalo iz tega vprašanja – ne bi bila edini element, na podlagi katerega je IPAT menilo, da verodostojnost X ni bila dokazana. X naj bi namreč ključne elemente, povezane s preteklimi dogodki, navedel šele v zelo pozni fazi in v svoji prvotni prošnji ni zaprosil za mednarodno zaščito.
- 35 Treba je opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso v okviru postopka, določenega v členu 267 PDEU, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za izrečeno sodno odločbo, presoja – glede na posebnosti zadeve – tako nujnost pridobitve predhodne odločbe, da lahko izda sodbo, kot upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču. Zato je Sodišče načeloma dolžno odločiti, če se predložena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije (sodba z dne 20. septembra 2022, VD in SR, C-397/20, EU:C:2022:703, točka 56).
- 36 Predlog za sprejetje predhodne odločbe o vprašanju, ki ga postavi nacionalno sodišče, je mogoče zavrnilo le, kadar je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nikakršne zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, kadar gre za hipotetičen problem ali kadar Sodišče nima na voljo potrebnih dejanskih in pravnih elementov, da bi lahko koristno odgovorilo na postavljena vprašanja (sodba z dne 20. septembra 2022, VD in SR, C-339/20 in C-397/20, EU:C:2022:703, točka 57).
- 37 Poleg tega mora Sodišče v okviru delitve pristojnosti med sodiščema Evropske unije in nacionalnimi sodišči upoštevati dejanski in pravni okvir, v katerega se umeščajo vprašanja za predhodno odločanje, kot je opredeljen v predložitveni odločbi (sodba z dne 20. oktobra 2022, Centre public d'action sociale de Liège (Umik ali odlog izvršitve odločbe o vrnitvi), C-825/21, EU:C:2022:810, točka 35).
- 38 Ker je torej predložitveno sodišče opredelilo dejanski in pravni okvir, v katerega je treba umestiti vprašanja, ki jih je zastavilo, Sodišče ni pristojno, da preizkusi njegovo pravilnost (sodba z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, točka 50).

- 39 Na prvem mestu, v obravnavanem primeru je iz prvega, drugega in tretjega vprašanja razvidno, da se predložitveno sodišče sprašuje, ali navedeni dejanski elementi pomenijo kršitev obveznosti sodelovanja in kakšne posledice mora po potrebi izpeljati iz take ugotovitve glede na omejitve, ki jih nacionalno pravo določa za pristojnosti tega sodišča. V nasprotju s trditvami IPAT in drugih ta vprašanja nikakor niso hipotetična, saj so v središču spora o glavni stvari. Poleg tega je Sodišče pozvano, naj na ta vprašanja odgovori z razlago prava Unije, zato lahko to stori, ne da bi sprejelo ključno odločitev o dejanskem stanju v postopku v glavni stvari.
- 40 Na drugem mestu, ker je iz predložitvene odločbe nedvoumno razvidno, da želi High Court (višje sodišče) ugotoviti neizpolnitev obveznosti izdaje odločbe v razumnem roku, četrto in peto vprašanje ne moreta biti hipotetični zgolj zato, ker to sodišče še ni prišlo do take ugotovitve.
- 41 Na tretjem mestu, dejstvo, da je IPAT upoštevalo zdravniške dokaze, ki jih je predložil X, ne da bi jih izpodbijalo, nikakor ne ovrže upoštevnosti šestega vprašanja, ki se nanaša na morebitno obveznost, da se pridobi dodatno medicinskopravno izvedensko mnenje.
- 42 Četrtič, IPAT in drugi z ugovorom zoper dopustnost sedmega vprašanja izpodbijajo dejanske ugotovitve predložitvenega sodišča in njegovo presojo glede upoštevnosti tega vprašanja za rešitev spora o glavni stvari. Vendar Sodišče ne more nadomestiti predložitvenega sodišča niti glede ugotavljanja dejanskega stanja niti glede take presoje.
- 43 Iz zgornjih preudarkov izhaja, da je treba ugovore, ki so jih IPAT in drugi navedli zoper dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe, zavrniti kot neutemeljene.

Prvo in šesto vprašanje, ki se nanašata na dolžnost sodelovanja

- 44 Predložitveno sodišče s prvim in šestim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(1) Direktive 2004/83 razlagati tako, da obveznost sodelovanja iz te določbe organu za presojo nalaga, da pridobi, prvič, posodobljene informacije o vseh upoštevnihih dejstvih v zvezi s splošnimi razmerami v izvorni državi prosilca za azil in mednarodno zaščito in, drugič, forenzično izvedensko mnenje o njegovem duševnem zdravju, kadar obstajajo indici o težavah z duševnim zdravjem, ki bi lahko bile posledica travmatičnega dogodka v tej izvorni državi.
- 45 Najprej je treba poudariti, da se člen 4 Direktive 2004/83, kot je razvidno iz njegovega naslova, nanaša na „obravnavanje dejstev in okoliščin“.
- 46 V skladu z odstavkom 1 te določbe lahko države članice, prvič, prosilcu naložijo dolžnost, da čim prej predloži vse potrebne elemente za utemeljitev prošnje za mednarodno zaščito. Drugič, dolžnost države članice je, da v sodelovanju s prosilcem obravnava ustrezne elemente prošnje.
- 47 Kot je Sodišče že razsodilo, presoja dejstev in okoliščin poteka v dveh ločenih fazah. Prva se nanaša na ugotovitev dejanskih okoliščin, ki lahko pomenijo dokaze za utemeljitev prošnje, druga pa se nanaša na pravno presojo teh dokazov, v okviru katere se na podlagi dejstev, ki so značilna za obravnavano zadevo, ugotovi, ali so izpolnjeni vsebinski pogoji iz členov 9 in 10 ali 15 Direktive 2004/83 za priznanje mednarodne zaščite (sodba z dne 22. novembra 2012, M., C-277/11, EU:C:2012:744, točka 64).

- 48 Vendar pa je Sodišče, čeprav mora v skladu s členom 4(1) Direktive 2004/83 prosilec čim prej predložiti vse potrebne elemente za utemeljitev prošnje za mednarodno zaščito, že pojasnilo, da morajo organi držav članic po potrebi dejavno sodelovati z njim, da bi določili in dopolnili ustrezne elemente prošnje, saj so ti organi pogosto tudi v boljšem položaju kot prosilec za dostop do nekaterih vrst dokumentov (glej sodbo z dne 22. novembra 2012, M., C-277/11, EU:C:2012:744, točki 65 in 66).
- 49 Glede obsega tega sodelovanja iz sobesedila, v katero je umeščena ta določba, in zlasti, prvič, iz člena 4(1) in člena 8(2) Direktive 2005/85 izhaja, da je organ za presojo odgovoren za ustrezno obravnavanje prošenj, na podlagi katerega bo o njih odločil (sodba z dne 25. januarja 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, točka 40).
- 50 Natančneje, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 59 sklepnih predlogov, je treba presojo, ki se nanaša na vprašanje, ali ugotovljene okoliščine pomenijo tako grožnjo, da je lahko zadevno osebo glede na njene osebne okoliščine utemeljeno strah, da bo dejansko izpostavljena preganjanju, vsekakor opraviti previdno in skrbno, saj so od nje odvisne osebna celovitost in svoboščine posameznikov, ki sta vprašanji s področja temeljnih vrednot Unije (sodba z dne 2. marca 2010, Salahadin Abdulla in drugi, C-175/08, C-176/08, C-178/08 in C-179/08, EU:C:2010:105, točki 89 in 90).
- 51 Drugič, iz člena 4(3)(a) in (c) ter (5) Direktive 2004/83 izhaja, da mora preizkus prošnje za mednarodno zaščito zajemati posamično obravnavanje te prošnje, ki vključuje upoštevanje vseh ustreznih dejstev, ki se nanašajo na izvorno državo v času, ko se sprejme odločitev o prošnji, ustreznih izjav in dokumentacije, ki jih predloži zadevna oseba, ter njenega individualnega položaja in osebnih okoliščin. Po potrebi mora pristojni organ upoštevati tudi pojasnila, ki so bila posredovana v zvezi z neobstojem dokazov, in verodostojnost prosilca (glej po analogiji sodbo z dne 25. januarja 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, točka 41).
- 52 Opozoriti je treba tudi, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 58 sklepnih predlogov, da lahko države članice v skladu s členom 28(1) Direktive 2005/85 štejejo prošnjo za azil za neutemeljeno le, če je organ za presojo ugotovil, da prosilec ne izpolnjuje pogojev za status begunca v skladu z Direktivo 2004/83/ES.
- 53 Zato morajo države članice, če oseba izpolnjuje vsebinske pogoje, določene v členih 9 in 10 ali 15 Direktive 2004/83, za priznanje mednarodne zaščite, ob upoštevanju razlogov za izključitev, določenih v tej direktivi, priznati mednarodno zaščito, za katero je bilo zaproseno, saj te države v zvezi s tem nimajo diskrecijske pravice (glej v tem smislu sodbo z dne 29. julija 2019, Torubarov, C-556/17, EU:C:2019:626, točka 50 in navedena sodna praksa).
- 54 Iz sodne prakse, navedene v točkah od 48 do 53 te sodbe, izhaja, da obveznost sodelovanja iz člena 4(1) Direktive 2004/83 pomeni, da organ za presojo, v obravnavanem primeru IPO, ne more ustrezno obravnavati prošenj in posledično prošnje razglasiti za neutemeljeno, ne da bi pri odločanju o prošnji upošteval, prvič, vsa upoštevna dejstva glede splošnih razmer v izvorni državi ter, drugič, vse upoštevne elemente v zvezi z individualnim položajem in osebnimi okoliščinami prosilca.

- 55 Glede upoštevnih dejstev, ki se nanašajo na splošne razmere v izvorni državi, iz člena 4(1) Direktive 2004/83 v povezavi s členom 8(2)(b) Direktive 2005/85 izhaja, da morajo države članice zagotoviti, da se pridobijo natančne in ažurne informacije o splošnih razmerah v izvorni državi prosilcev za azil in po potrebi v državah, skozi katere so potovali (sodba z dne 22. novembra 2012, M., C-277/11, EU:C:2012:744, točka 67).
- 56 V zvezi z upoštevniimi elementi, povezanimi z individualnim in osebnim položajem prosilca, je treba opozoriti, da določbe Direktive 2005/85 ne omejujejo sredstev, ki jih lahko imajo na voljo pristojni organi, in zlasti ne izključujejo uporabe izvedenskih mnenj v okviru postopka presoje dejstev in okoliščin za natančnejšo določitev dejanskih potreb prosilca po mednarodni zaščiti, pod pogojem, da so načini morebitne uporabe izvedenskega mnenja v tem okviru v skladu z drugimi upoštevniimi določbami prava Unije, zlasti temeljnimi pravicami, zagotovljenimi z Listino (glej v tem smislu sodbo z dne 25. januarja 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, točki 34 in 35).
- 57 Tako zahtevana posamična presoja torej lahko med drugim vključuje uporabo forenzičnega izvedenskega mnenja, če se tako izvedensko mnenje izkaže za potrebno ali upoštevno za presojo – z zahtevano skrbnostjo in previdnostjo – dejanskih potreb prosilca po mednarodni zaščiti, če so načini takega pravnega sredstva med drugim v skladu s temeljnimi pravicami, zagotovljenimi z Listino.
- 58 Iz tega izhaja, da ima organ za presojo polje proste presoje v zvezi z nujnostjo in upoštevnostjo takega izvedenskega mnenja in da mora, če ugotovi tako nujnost ali upoštevnost, sodelovati s prosilcem, da bi si ga priskrbel v mejah, navedenih v prejšnji točki.
- 59 Nazadnje, ker je iz predložitvene odločbe razvidno, da se High Court (višje sodišče) natančneje sprašuje, ali ugotovitve iz točk od 54 do 58 te sodbe veljajo tudi za IPAT, je treba poudariti, da je to sodišče v odgovor na vprašanje, ki ga je postavilo Sodišče, pojasnilo, da iz veljavne irske zakonodaje izhaja, da mora IPAT opraviti popoln in *ex nunc* nadzor nad odločbami IPO, da ima zlasti pooblastilo, da od ministra za pravosodje in enakost zahteva izvedbo preiskav ali predložitev informacij, in da lahko IPAT zlasti glede na te elemente potrdi odločitve IPO ali jih razveljavi in zavezujoče priporoči, naj se prizna status begunca ali subsidiarne zaščite.
- 60 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da navedene ugotovitve veljajo tudi za IPAT. Tak nadzor utemeljenosti razlogov za odločitev IPO namreč vključuje pridobitev in preučitev natančnih in posodobljenih informacij o obstoječih razmerah v izvorni državi prosilca, ki so med drugim podlaga za ta sklep, ter možnost odreditve preiskovalnih ukrepov, da bi se lahko odločilo *ex nunc*. Od IPAT se torej lahko zahteva, da pridobi in preuči take natančne in posodobljene podatke, vključno s forenzičnim izvedenskim mnenjem, ki se šteje za upoštevno ali potrebno.
- 61 Glede na zgoraj navedeno je treba na prvo in šesto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(1) Direktive 2004/83 razlagati tako, da obveznost sodelovanja iz te določbe organu za presojo nalaga, da pridobi, prvič, posodobljene informacije o vseh upoštevniih dejstvih v zvezi s splošnimi razmerami v izvorni državi prosilca za azil in mednarodno zaščito in, drugič, forenzično izvedensko mnenje o njegovem duševnem zdravju, kadar obstajajo indici o težavah z duševnim zdravjem, ki bi lahko bile posledica travmatičnega dogodka v tej izvorni državi, in kadar se uporaba takega izvedenskega mnenja izkaže za potrebno ali upoštevno za presojo resničnih potreb po mednarodni zaščiti navedenega prosilca, pod pogojem, da so načini uporabe takega izvedenskega mnenja v skladu zlasti s temeljnimi pravicami, ki jih zagotavlja Listina.

Drugo in tretje vprašanje: postopkovne posledice kršitve dolžnosti sodelovanja

- 62 Predložitveno sodišče z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(1) Direktive 2004/83 razlagati tako, da mora ugotovitev kršitve obveznosti sodelovanja iz te določbe v okviru izvajanja druge stopnje sodnega nadzora, ki jo določa nacionalno pravo, sama po sebi povzročiti razglasitev ničnosti odločbe o zavrnitvi pravnega sredstva, vloženega zoper odločbo o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito, ali pa se od prosilca za mednarodno zaščito lahko zahteva, da dokaže, da bi bila odločba o zavrnitvi tožbe lahko drugačna, če take kršitve ne bi bilo.
- 63 Najprej je treba poudariti, da je treba glede na navedbe predložitvenega sodišča v predlogu za sprejetje predhodne odločbe in v odgovoru na vprašanje, ki ga je postavilo Sodišče, IPAT šteti za sodišče prve stopnje, ki so mu zaupane naloge sodnega nadzora iz člena 39 Direktive 2005/85. Kot tako je pristojno za izvedbo popolne presoje iz točke 59 te sodbe, kar pomeni, da je pristojno za izdajo odločbe *ex nunc* na podlagi predloženih dokazov, po potrebi na njegovo zahtevo, ter da je pristojno, da na podlagi teh dokazov potrdi ali razveljavi odločbo IPO in po potrebi zavezujoče priporoči dodelitev statusa begunca ali subsidiarne zaščite. Dodati je treba, da pred Sodiščem ni bilo zatrjevano in da iz nobenega elementa iz spisa, s katerim razpolaga Sodišče, ni razvidno, da sodni nadzor, ki ga mora tako izvajati IPAT nad odločbami IPO o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito, ne izpolnjuje zahtev iz tega člena 39.
- 64 Iz tega predloga in iz tega odgovora izhaja, da je treba šteti, da je predložitveno sodišče drugostopenjsko sodišče, ki je, kot je pojasnilo, pristojno za nadzor nad odločbami IPAT, ki je omejeno, na eni strani, na prekoračitev pooblastil, na pravne ali bistvene dejanske napake, na nerazumnost ali nesorazmernost take odločbe in na kršitev načel pravičnosti postopkov ali varstva legitimnih pričakovanj, na drugi strani pa – v primeru ugotovitve take nezakonnosti – na razglasitev ničnosti teh odločb in na vrnitev zadev v razsojanje temu sodišču.
- 65 Kot je prav tako pojasnilo predložitveno sodišče, pa se mora vzdržati razglasitve take razveljavitve in predloga za sprejetje predhodne odločbe, če se izkaže, da odločba IPAT, tudi če ne bi bila ugotovljena nezakonnost, ne bi mogla biti drugačna. V skladu z irskim pravom bi morala namreč stranka, ki zahteva razglasitev ničnosti te odločbe, dokazati, da bi bila navedena odločba lahko drugačna, če te nezakonnosti ne bi bilo.
- 66 Ker pa Direktiva 2005/85 ne vsebuje nobenega pravila v zvezi z možnostjo vložitve pritožbe zoper odločbo o pravnem sredstvu zoper odločbo, s katero je bila zavrnjena prošnja za mednarodno zaščito ali ki izrecno ureja sistem morebitnega pravnega sredstva v pritožbenem postopku, je treba šteti, da je varstvo, ki ga daje navedeni člen 39 v povezavi s členoma 18 in 47 Listine, omejeno na obstoj pravnega sredstva pred sodiščem in ne zahteva uvedbe večstopenjskega sodnega varstva (glej v tem smislu sodbo z dne 26. septembra 2018, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Odložni učinek pritožbe), C-180/17, EU:C:2018:775, točka 33).
- 67 Ker pravo Unije tega področja ne ureja, mora torej v skladu z načelom procesne avtonomije notranji pravni red vsake države članice odločiti o morebitni uvedbi druge stopnje sodnega varstva zoper sodbo, s katero je bilo odločeno o pravnem sredstvu, vloženem zoper odločbo, s katero je bila zavrnjena prošnja za mednarodno zaščito, in po potrebi urediti postopkovna pravila na tej drugi stopnji sodnega varstva, vendar pod pogojem, da ta pravila v položajih, za katere velja pravo Unije, niso manj ugodna od tistih, ki urejajo podobne položaje, za katere velja nacionalno pravo (načelo enakovrednosti), in da ta pravila v praksi ne onemogočajo ali čezmerno ne otežujejo uveljavljanja pravic, ki jih zagotavlja pravo Unije (načelo učinkovitosti) (glej v tem

smislu sodbi z dne 26. septembra 2018, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Odložni učinek pritožbe), C-180/17, EU:C:2018:775, točki 34 in 35, in z dne 15. aprila 2021, État belge (Elementi, nastali po odločbi o predaji), C-194/19, EU:C:2021:270, točka 42).

- 68 V zvezi z načelom enakovrednosti je iz odgovora predložitvenega sodišča na vprašanje, ki mu ga je postavilo Sodišče, razvidno, da se postopkovna pravila, navedena v točkah 64 in 65 te sodbe, vedno uporabljajo za nadzor na drugi stopnji, ki ga to sodišče izvaja, kadar položaj spada na področje uporabe prava Unije in kadar spada na področje uporabe nacionalnega prava.
- 69 V zvezi z načelom učinkovitosti se ne zdi, da bi breme dokazovanja, da bi lahko bili odločba IPO in/ali odločba IPAT ob neobstoju ugotovljene kršitve obveznosti sodelovanja drugačni, v praksi onemogočilo ali pretirano otežilo uveljavljanje pravic, podeljenih s pravom Unije, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.
- 70 Na eni strani namreč tako breme ne pomeni, da mora prosilec za mednarodno zaščito dokazati, da bi bila odločba drugačna, če te kršitve ne bi bilo, ampak samo to, da ni mogoče izključiti, da bi bila odločba lahko drugačna.
- 71 Na drugi strani, če se že na začetku izkaže ali če pristojnemu organu uspe pred predložitvenim sodiščem – po potrebi v odgovor na trditve prosilca za mednarodno zaščito – dokazati, da odločba, tudi če ne bi bilo navedene kršitve, nikakor ne bi mogla biti drugačna, pa ni razvidno, da bi obstajale pravice, podeljene s pravom Unije, katerih uresničevanje bi bilo v praksi onemogočeno ali čezmerno oteženo. Zdi se namreč, da predložitveno sodišče samo izvaja nadzor nad utemeljenostjo navedenega sklepa, tako da bi v takem primeru razveljavitev in vrnitev zadeve v ponovno odločanje IPAT lahko pomenili zgolj podvajanje te presoje in nepotrebno podaljševanje postopka.
- 72 Glede na zgoraj navedeno je treba na drugo in tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(1) Direktive 2004/83 razlagati tako, da ni nujno, da ugotovitev kršitve obveznosti sodelovanja iz te določbe v okviru izvajanja druge stopnje sodnega nadzora, ki jo določa nacionalno pravo, sama po sebi povzroči razglasitev ničnosti odločbe o zavrnitvi pravnega sredstva, vloženega zoper odločbo o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito, saj se od prosilca za mednarodno zaščito lahko zahteva, da dokaže, da bi bila odločba o zavrnitvi tožbe lahko drugačna, če take kršitve ne bi bilo.

Četrto in peto vprašanje, ki se nanašata na razumni rok

- 73 Predložitveno sodišče s četrnim in petim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba pravo Unije, zlasti člen 23(2) in člen 39(4) Direktive 2005/85, razlagati tako, da so roki, ki so pretekli med vložitvijo prošnje za azil ter sprejetjem odločitve organa za presojo in pristojnega prvostopenjskega sodišča, mogoče utemeljiti z zakonodajnimi spremembami, do katerih je v državi članici prišlo v obdobju teh rokov, in če ni tako, ali lahko sama nerazumnost enega ali drugega od teh rokov povzroči razveljavitev odločbe pristojnega prvostopenjskega sodišča.
- 74 Kot je generalni pravobranilec navedel v točkah od 89 do 93 sklepnih predlogov, je iz strukture, sistematike in ciljev Direktive 2005/85 razvidno, najprej, da je treba razlikovati med roki, določenimi v členu 23(2) in členu 39(4) te direktive, pri čemer se prvi nanaša na upravni postopek, drugi pa na sodni postopek.

- 75 Dalje, kot je razvidno tudi iz besedila teh določb, navedeni roki niso zavezujoči za sprejetje odločbe.
- 76 Nazadnje, ker prva od teh določb določa, da države članice zagotovijo, da se upravni postopek zaključi v najkrajšem možnem času, ker druga določba državam članicam izrecno omogoča, da določijo roke, v katerih pristojno sodišče obravnava odločbo organa za presojo, in ker je v uvodni izjavi 11 Direktive 2005/85 navedeno, da je v interesu držav članic in prosilcev, da se o prošnjah odloči, kakor hitro je to mogoče, ta direktiva poziva k hitremu obravnavanju prošenj za mednarodno zaščito in pritožb, vloženih med drugim zoper odločbe o zavrnitvi takih prošenj.
- 77 Učinkovitost dostopa do statusa mednarodne zaščite namreč zahteva, da se prošnja obravnava v razumnem roku (glej v tem smislu sodbo z dne 8. maja 2014, N., C-604/12, EU:C:2014:302, točka 45). Poleg tega iz samega besedila člena 47 Listine izhaja, da učinkovito sodno varstvo zlasti zahteva, da o zadevi osebe odloči sodišče v razumnem roku.
- 78 Predložitveno sodišče bo torej moralo preučiti, ali sta bili odločbi, ki sta ju sprejela IPO ob koncu upravne faze oziroma IPAT ob koncu sodnega postopka, glede na okoliščine obravnavane zadeve sprejeti v razumnem roku.
- 79 V zvezi s temi okoliščinami iz sodne prakse izhaja, da je treba razumnost roka za sprejetje akta, kadar trajanje postopka z določbo prava Unije ni določeno, presojati na podlagi vseh upoštevnihi okoliščin, zlasti glede na interese zadevne osebe v sporu, zapletenost zadeve in ravnanje zadevnih strank (glej v tem smislu sodbo z dne 25. junija 2020, CSUE/KF, C-14/19 P, EU:C:2020:492, točka 122 in navedena sodna praksa).
- 80 Med temi okoliščinami, značilnimi za posamezen primer, pa ni zakonodajnih sprememb, do katerih je prišlo v državi članici med upravno ali sodno fazo obravnave zadeve. Iz elementov, navedenih v točkah 76 in 77 te sodbe, je namreč razvidno, da morajo države članice zagotoviti, da se ti postopki končajo v najkrajšem možnem času, vsekakor pa v razumnem roku. Zato se ne morejo sklicevati na okoliščine, ki spadajo pod njihovo pristojnost, kot so zakonodajne spremembe, da bi upravičile morebitne kršitve te zahteve.
- 81 Vendar, kot je generalni pravobranilec navedel v točkah od 103 do 105 sklepnihi predlogov, morebitna kršitev zahteve po obravnavanju zadev v razumnem roku na področju mednarodne zaščite tako v upravni kot sodni fazi sama po sebi ne more povzročiti razglasitve ničnosti odločbe o zavrnitvi tožbe za razglasitev ničnosti odločbe, s katero prošnji za mednarodno zaščito ni bilo ugodeno, razen če bi bila posledica prekoračitve razumnega roka kršitev pravice do obrambe.
- 82 Namreč, ker je treba v odločbah, ki se nanašajo na utemeljenost ali neutemeljenost prošenj za mednarodno zaščito, upoštevati vsebinska merila za priznanje take zaščite, določena v Direktivi 2004/83, nespoštovanje razumnega roka ob neobstoju kakršnega koli indica, da je predolgo trajanje upravnega ali sodnega postopka vplivalo na rešitev spora, ne more povzročiti odprave upravne odločbe ali izpodbijane sodne odločbe (glej v tem smislu sodbo z dne 8. maja 2014, Bolloré/Komisija, C-414/12 P, neobjavljena, EU:C:2014:301, točka 84).
- 83 Če pa obstajajo indici, da je predolgo trajanje upravnega ali sodnega postopka lahko vplivalo na rešitev spora, lahko nespoštovanje razumnega roka povzroči razglasitev ničnosti izpodbijane upravne odločbe ali sodne odločbe, zlasti če je posledica tega nespoštovanja kršitev pravice do

obrambe, ki je temeljna pravica, ki je sestavni del splošnih pravnih načel, katerih spoštovanje zagotavlja Sodišče (glej po analogiji sodbo z dne 25. oktobra 2011, Solvay/Komisija, C-110/10 P, EU:C:2011:687, točke od 47 do 52).

- 84 Torej, čeprav spis, predložen Sodišču, ne vsebuje nobenega elementa, s katerim bi bilo mogoče dokazati, da je bila zaradi morebitne nerazumnosti enega ali drugega od obeh rokov iz postopka v glavni stvari kršena pravica X do obrambe, mora predložitveno sodišče to okoliščino preveriti.
- 85 Glede na zgoraj navedeno je treba na četrto in peto vprašanje odgovoriti, da je treba pravo Unije, zlasti člen 23(2) in člen 39(4) Direktive 2005/85, razlagati tako, da:
- rokov, ki so pretekli med vložitvijo prošnje za azil ter sprejetjem odločb organa, pristojnega za presojo, in prvostopenjskega sodišča, ni mogoče upravičiti s spremembami nacionalne zakonodaje, do katerih je prišlo v obdobju teka teh rokov, in
 - nerazumnost enega ali drugega od navedenih rokov sama po sebi in ob neobstoju kakršnega koli indica, da je predolgo trajanje upravnega ali sodnega postopka vplivalo na rešitev spora, ne more upravičiti razveljavitve odločbe pristojnega prvostopenjskega sodišča.

Sedmo vprašanje, ki se nanaša na splošno verodostojnost prosilca

- 86 Predložitveno sodišče s sedmim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(5)(e) Direktive 2004/83 razlagati tako, da lažna izjava iz prvotne prošnje za mednarodno zaščito, ki jo je prosilec za azil ob prvi priložnosti pojasnil in preklical, sama po sebi preprečuje ugotovitev njegove splošne verodostojnosti v smislu te določbe.
- 87 V skladu s členom 4(5) Direktive 2004/83, kadar države članice uporabljajo načelo, v skladu s katerim je dolžan prošnja za mednarodno zaščito utemeljiti prosilec, in kadar vidiki izjav prosilca niso utemeljeni z dokumentarnimi ali drugimi dokazi, teh vidikov ni treba potrditi, kadar so izpolnjeni pogoji, naštetih v točkah od (a) do (e) te določbe.
- 88 Ti kumulativni pogoji se nanašajo na to, da je prosilec prošnja za mednarodno zaščito podal v najkrajšem možnem času, da si je resnično prizadeval za utemeljitev svoje prošnje, da je predložil vse ustrezne elemente, ki so mu na voljo, da je predložil zadovoljivo razlago o neobstoju drugih dokazov, da se šteje, da so prosilčeve izjave skladne in verjetne ter da niso v nasprotju s splošnimi in posebnimi informacijami, ki so znane in pomembne za njegovo prošnjo, ter da je bila ugotovljena splošna verodostojnost prosilca.
- 89 Zato iz člena 4(5) Direktive 2004/83 izhaja, da se lahko za izjave prosilca za mednarodno zaščito, ki niso potrjene z dokazi, kadar pogoji, naštetih v točkah od (a) do (e) te določbe, niso izpolnjeni, zahteva potrditev (glej v tem smislu sodbo z dne 2. decembra 2014, A in drugi, od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, točka 51).
- 90 Iz tega izhaja, da je splošna verodostojnost prosilca za azil eden od elementov, ki jih je treba upoštevati za to, da se v prvi fazi presoje iz člena 4(1) Direktive 2004/83, ki se nanaša na ugotovitev dejanskih okoliščin, ki lahko pomenijo dokaze v podporo prošnji, preveri, ali je treba izjave prosilcev za azil potrditi.

- 91 Ugotoviti pa je treba, da ugotovitve v posameznem primeru v zvezi s pogoji iz člena 4(5), od (a) do (d), Direktive 2004/83 lahko vplivajo na presojo splošne verodostojnosti prosilca iz točke (e) te določbe.
- 92 Vendar pa, kot je v bistvu navedel generalni pravobranilec v točki 109 sklepnih predlogov, presoja splošne verodostojnosti prosilca za azil ne more biti omejena na upoštevanje navedenih pogojev iz člena 4(5), od (a) do (d), Direktive 2004/83, ampak jo je treba opraviti, kot je navedla nemška vlada, ob upoštevanju vseh drugih upoštevni elementov obravnavane zadeve v okviru celovite in posamične presoje.
- 93 V okviru take analize je lažna izjava v prvotni prošnji za mednarodno zaščito sicer res upošteven element, ki ga je treba upoštevati. Vendar to samo po sebi ne more prepričati, da se ugotovi splošna verodostojnost prosilca. Enako pomembni so dejstva, da je prosilec za azil ob prvi priložnosti to lažno izjavo pojasnil in preklical, trditve, s katerimi je bila ta lažna izjava nadomeščena, in poznejše vedenje prosilca za azil.
- 94 Nazadnje, če bi presoja vseh upoštevni elementov iz postopka v glavni stvari privedla do tega, da splošne verodostojnosti prosilca za azil ni mogoče ugotoviti, je treba torej njegove izjave, ki niso podprte z dokazi, potrditi, pri čemer mora v tem primeru zadevna država članica sodelovati s tem prosilcem, kot je bilo med drugim opozorjeno v točkah 47 in 48 te sodbe, da se omogoči zbiranje vseh elementov, s katerimi je mogoče utemeljiti prošnjo za azil.
- 95 Glede na zgoraj navedeno je treba na sedmo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(5)(e) Direktive 2004/83 razlagati tako, da lažna izjava iz prvotne prošnje za mednarodno zaščito, ki jo je prosilec za azil ob prvi priložnosti pojasnil in preklical, sama po sebi ne more prepričati ugotovitve njegove splošne verodostojnosti v smislu te določbe.

Stroški

- 96 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

- 1. Člen 4(1) Direktive Sveta 2004/83/ES z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite**

je treba razlagati tako, da

- **obveznost sodelovanja iz te določbe organu za presojo nalaga, da pridobi, prvič, posodobljene informacije o vseh upoštevni dejstvih v zvezi s splošnimi razmerami v izvorni državi prosilca za azil in mednarodno zaščito in, drugič, forenzično izvedensko mnenje o njegovem duševnem zdravju, kadar obstajajo indici o težavah z duševnim zdravjem, ki bi lahko bile posledica travmatičnega dogodka v tej izvorni državi, in kadar se uporaba takega izvedenskega mnenja izkaže za potrebno ali upoštevno za presojo resničnih potreb po mednarodni zaščiti navedenega prosilca, pod**

pogojem, da so načini uporabe takega izvedenskega mnenja v skladu zlasti s temeljnimi pravicami, ki jih zagotavlja Listina Evropske unije o temeljnih pravicah;

- ni nujno, da ugotovitev kršitve obveznosti sodelovanja iz te določbe v okviru izvajanja druge stopnje sodnega nadzora, ki jo določa nacionalno pravo, sama po sebi povzroči razglasitev ničnosti odločbe o zavrnitvi pravnega sredstva, vloženega zoper odločbo o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito, saj se od prosilca za mednarodno zaščito lahko zahteva, da dokaže, da bi bila odločba o zavrnitvi tožbe lahko drugačna, če take kršitve ne bi bilo.

2. Pravo Unije, zlasti člen 23(2) in člen 39(4) Direktive Sveta 2005/85/ES z dne 1. decembra 2005 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah, je treba razlagati tako, da

- rokov, ki so pretekli med vložitvijo prošnje za azil in sprejetjem odločb organa, pristojnega za presojo, in prvostopenjskega sodišča, ni mogoče upravičiti s spremembami nacionalne zakonodaje, do katerih je prišlo v obdobju teka teh rokov, in
- nerazumnost enega ali drugega od navedenih rokov sama po sebi in ob neobstoju kakršnega koli indica, da je predolgo trajanje upravnega ali sodnega postopka vplivalo na rešitev spora, ne more upravičiti razveljavitve odločbe pristojnega prvostopenjskega sodišča.

3. Člen 4(5)(e) Direktive 2004/83

je treba razlagati tako, da

lažna izjava iz prvotne prošnje za mednarodno zaščito, ki jo je prosilec za azil ob prvi priložnosti pojasnil in preklical, sama po sebi ne more preprečiti ugotovitve njegove splošne verodostojnosti v smislu te določbe.

Podpisi